

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. *2* Fylke: *Oppland*
 Tilleggsspørsmålnr. Herad: *Fyer*
 Emne: *Transport av høy* Bygdelag: *Sö-Trakke*
 Oppskr. av: *Einar Bjørnstad* Gard: *(Siv-Tullen)*
 (adresse): *Tullen* G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Opplysningene er hans Børsen, 70 år, Tullen

SVAR

1. Om vinteren bruktes på mindre gårdar og husemestadur skikjelke med høytransport for sken. På større gårdar hest og sken (siv) de fleste sken hadde væggmeier på siden (en siv siden) og hadde skjek med husemest og de ble feskil til sken med kvinner. På større gårdar har det vart slutt de siste 20 år å bli i bruk. På de mindre sken man endr. Transporten foregår nu med bil og traktor på større gårdar, med hest på mindre. For 15-20 år siden ble ofte hest lånt på mindre bruk og man måtte da arbeide 1 dag for hesten.
2. På seteren og med villslitt husemest måtte graset kjønnes og bæres bort til husemest. På seteren og husemest der de

15277

ikke hadde best kan
 de høyet i bær iun
 i lyaalei) med reip
 (küstreip) eller olreip laget
 av oppskåret skinn. Det
 mittle reiores og tørkes ofte.
 Børsvolk ble brukt for
 60 år siden laget av
 ei lang vinn. (vidje) Man
 laget en länke i den
 tyumste ende som ble
 festet med knut. Tykkest
 ende ble tredd gjennom
 länka i tyumste ende.
 Sloe har aldri vært
 brukt. Med tung fäes
 to julinger på høybörn,
 med svæk bare 1 og
 mindre i börn. Väi man
 kan en høybörn, ble
 tungt lagt over skuldrene
 eller akslent. Vanligvis
 reiste man seg med bära
 alene. Dersom man fikk
 hjelp, stod hjælperen bak.
 Bær var med så snart de
 kunne var til hjelp.

Smarsak har aldri vært
 brukt, heller ikke tøyesteng,
 kipe er ukjent likeså
 trillebær til høytransport.
 Sløy ble ofte bæret og
 dradd på 2 stæver med
 påspikede tverter. Bær
 kunne også ha vært hjul

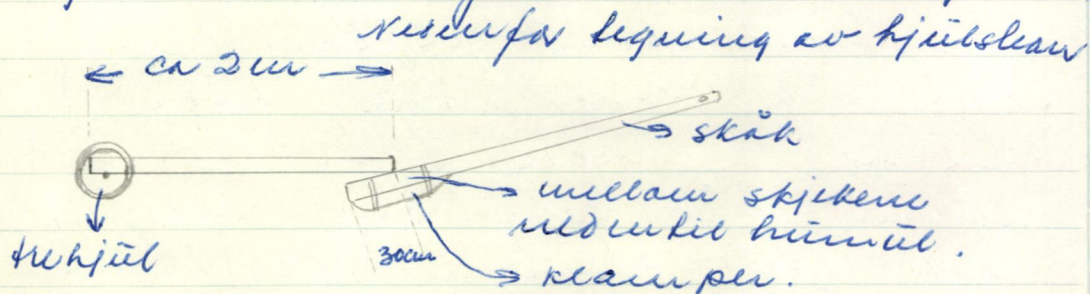
og den kaldes da Draget.
Bären ble helst brukt av
vaksne.

Fire langskaende brestaver
har aldri vart brukt.

3. Sløyt ble kjørt hjem
på vinterføre fra selva
og likeå fra låver og
utlytjer hjemme.

4. Så er langkjere (hjulsten)
almindelig. For 50 år siden
var hestlångslen vanlig hjemme.
På selva ble den brukt
senere iuntil for ca 20 år
siden.

Hjulsten kaldes både
langkjere som hadde hjul
på midten og ordet brüktes
også om en slags hestlångs-
slen som hadde hjul helt
bak og skakler med hümül
foran. Ble helst brukt i
mot kjøring. Skaklene var
pålagt klamper medentil
og de ble festet med lupinner.

Skoring ^{av jern} brükes på vinterstear
men ikke på sommerstear
eller hestlångsleav

Det var ingen regler for
kjöring med hjul og meer.
Til høykjöring brükes alv.

4

arbeidsvogn som hadde qinner.
De første langkjerner ble tatt
i bruk for ca 50-60 år siden
og bestod av en foran og en bak
og en qinner ved hvert hjul.
Om brent samtidig kom
firhjulsvogner. De hadde
hel qinner rundt om. Har ikke
forandret seg siden.

Man brukte høyting for å
holde lasset på vogn og slide.
Høytinga hadde 1 pinner foran og
2 bak og skulle helst være litt
lengre enn kjørdoringen.

Om sommeren ble høyet
kjennet og lagt på lasset
som ble ca 200 kg. Det
som ble kjørt om vinteren
fra setra ble ikke kjennet
men lagt på sleen i fangar,
og tråd godt ihop.

Ca 1905 begynte man å
hesja med stiltid. Fra den
tid hadde man hesjagole som
bestod av grove staver med
pinner i, som ble kalt
krakar, og reur (entall ei
rårn) ca 4-5 m som ble
lagt på pinnene. Når man
kjørte høy fra hesjar eller
hesjagole ble høyet lagt
i fangar og lagt direkte på
kjørdoringen.

Truger regler fantes for
siste lasset.

På setrene var det almindelig

15277

at det skulle være lidt igjennem
 Lasset fests både med reip og
 høytang. Fortil helle høyet
 forlügen (ei) og bakkil bakjulings-
 reip. På vinterless brücker også
 2 mittjulingsreip med overlæg (eit)
 iunder, som var laget av små
 bymme björken ~~stær~~ av lengde
 som lasset. Å feste lasset
 kaldes jule. I enden på reipet
 var festet ei herder. Den
 var større og sterkere på reip
 til hestekjøring, og mindre til
 baranting og skikjelerreip.
 Sløystraker har ikke forekommet
 i bygn i minne minne. Derimot
 lasseler av står og fjuntått
 i fjellet. Om sommeren brücker
 1 hest til hestekjøring.

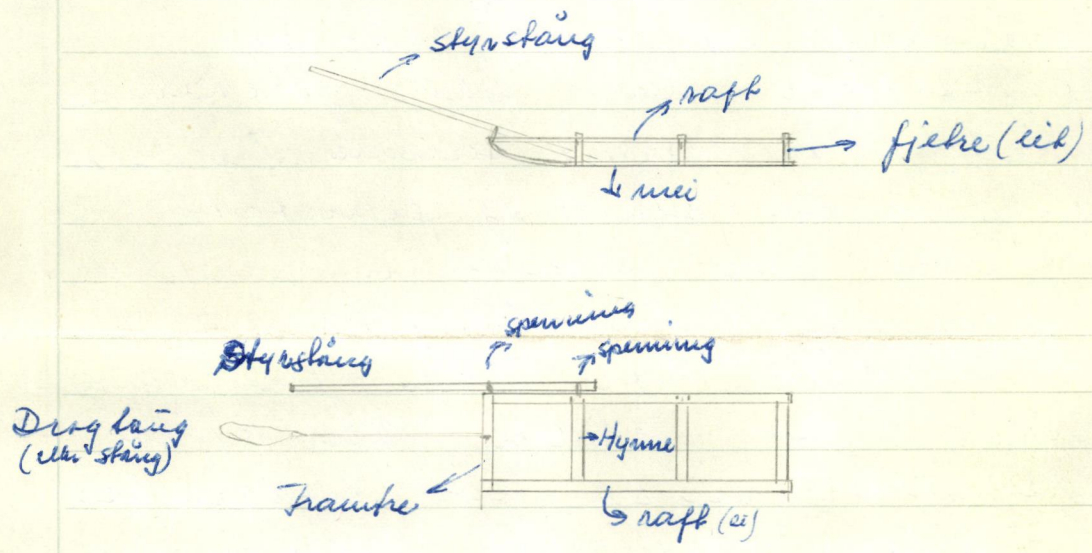
5) Fullerslitt har ikke forekommet
 Sløyel fra seteren ble kjørt
 hjem fra iunder av november
 og utover til jul. Dersom det
 ble brøytning til de seter som
 lå lengst inne, ble det adskillig
 tid når de skulle kjøre, og
 kjørte da i følge.

6) De som har bil og traktor,
 brücker idag disse til transport
 av høyet hjem fra seter.
 Ofte lites bil og traktor til
 hjemkjøring av seterhøy.
 Brøytning foregår om nødvendig
 med traktor og snøplog.

Fra de nærliggende seter
 brücker på enkelte steder, særlig
 småbrücker, enda hest, og man

12321

men da ut tidlig om morguen
 for å reke å komme til
 skeren og få losst lasset,
 kjørt det hjem og få det
 inn på tiven for det
 bli mørkt om kvelden.
 Skikjeke brukes ikke til
 transport av høy mere.
 Nårfor er laget en
 skikjeke slik den så ut
 for ca 40 år siden.

Skikjellene var ca 2 m lang og 0,5 m
 brei. Styrestanga var ca 2 m og
 festet til kjelken med 2 vrispenning.
 Fjere og hjuller av bjørk, raften
 av gran og rimele ble laget
 av rivetgran og laget i nå
 tilstand. Til høytransport ble
 kjelken pålagt 1 a 2 spildere (ei)
 (Hjulle ukler). Løyet ble kjemmet
 på kjelken. Det ble ikke brukt
 overløp, men tykk høyfång.
 Lasset kunne bli opp til 150 kg.